

Marek HRUBEC: Nepodmíněný základní příjem

Současná ekonomická krize v mnoha zemích ve vypjaté podobě ukazuje, že základní sociální potřeby lidí vyžadují nové nástroje, jak je zabezpečit. Sociální problémy měli lidé samozřejmě už dříve, ale krize tuto situaci vyhrtila pro občany nejen z nižší třídy, ale i z třídy střední. Základní příjem, na který by měli právo všichni občané a občanky, by byl velmi důležitým sociálním přístupem k těmto problémům.

Prosazení nepodmíněného základního příjmu podpořili v Závěrečné deklaraci účastníci a účastnice Středoevropského (resp. Středo a východoevropského) sociálního a ekologického fóra, které se konalo na Vídeňské univerzitě ve dnech 2.-5. května 2013. Účastníci z Rakouska, ČR, SR, Polska, Maďarska, Ukrajiny a dalších zemí diskutovali o mnoha sociálních otázkách, o životním prostředí, o boji proti pravicovému extremismu, o solidární ekonomice atd. Všeobecný základní příjem byl podpořen jako jedna z konkrétních iniciativ, která by mohla vést ke zlepšení životní úrovně občanů.

Proč právě tento příjem?

Všeobecný základní příjem platí všeobecně, tedy pro všechny občany a občanky daného státu a bez jakýchkoli dalších podmínek. Každý občan by měl právo pobírat tento základní příjem. Přitom by mohl mít další příjmy ze svého zaměstnání a další sociální a občanské dávky.

Zvykli jsme si již na mnohé civilizační vymoženosti, které dnes považujeme za samozřejmé. Například je z veřejných prostředků do značné míry hrazeno zdravotnictví nebo školství, dále se z nich platí vybudování chodníků, silnic nebo veřejného osvětlení. Je paradoxem, že dosud není jako základní civilizační vymoženost zavedeno právo na nepodmíněný základní příjem. Přitom finance na základní životní potřeby by měly patřit mezi hlavní práva občanů. Nepodmíněný základní příjem by mohl pomoci odstranit chudobu nezaměstnaných, špatně placených, rodičů na mateřské a rodičovské nebo bezdomovců.

Současné návrhy na zavedení základního příjmu sice počítají s určitou finanční částkou, která by měla stačit na důstojný život, nyní ale nejde o to určit nějakou přesnou sumu. Jde hlavně o to, aby se občané a politici s myšlenkou základního příjmu nejprve seznámili, podpořili její zavedení, a poté by bylo možné podle finančních možností zavést konkrétní výši základního příjmu. Bude záležet na občanech, jakou výši příjmu by si chtěli odsouhlasit. A na nich bude záležet i to, z jakých zdrojů budou chtít základní příjem platit.

V současné době je základní příjem zaveden například na Aljašce, kde se financuje z daní firem těžících nerostné suroviny, a postupně se uplatňuje také v Brazílii. Jakmile byl odsouhlasen, získal si takovou popularitu, že by bylo politickou sebevraždou každého politika pokoušet se jej nyní zrušit.

Euroiniciativa

Iniciativa evropských občanů za nepodmíněný základní příjem usiluje o projednávání základního příjmu v evropské rovině, v Evropské komisi a ve veřejném slyšení v Evropském parlamentu. Cílem je zavedení práva na základní příjem ve všech zemích EU. Iniciativa v jedné zemi by mohla selhat. Když se ale občané spojují napříč celou Unií, vytvářejí silný tlak na politickou reprezentaci a jejich snahy o prosazení práva na všeobecný základní příjem by mohly uspět. I

kdyby nakonec základní příjem zavedly pouze některé země EU, byl by to dobrý začátek a příklad a inspirace pro další země v následujícím období.

Iniciativa evropských občanů a občanek je zákonodárná iniciativa, která byla adresována Evropské komisi. V současné době (od 14. ledna 2013) organizátoři iniciativy sbírají podpisy na petiční archy v jednotlivých zemích EU. Během jednoho roku jich je třeba celkem získat milion přinejmenším v sedmi zemích. V každé zemi je však třeba vybrat určitý minimální počet podpisů podle počtu obyvatel. V ČR je zapotřebí alespoň 16 500 podpisů.

Jak je zřejmé, i kdyby se v ČR tohoto počtu nedosáhlo, nevedlo by to, pokud by se dostatečný počet podpisů povedlo zajistit alespoň v jiných sedmi zemích. V takovém případě by se základní příjem v Evropské komisi a v EP stejně projednával. V následujícím období by se k jeho zavedení i tak mohla ČR připojit.

Právě proto je kampaň za základní příjem důležitá i v případě, že by nevedla k získání dostatečného počtu podpisů. Mohla by vytvořit dostatečné povědomí o základním příjmu mezi občany a politiky, a podmínky pro jeho projednávání a zavedení v následujícím období, kdy by ho přijaly jiné členské země EU.

Podobně tomu bylo s Tobinovou daní, která usiluje o zdanění finančních spekulací. Před finanční krizí byla Tobinova daň považována za radikální myšlenku, ale finanční krize upozornila na potřebu zavést adekvátní omezení finančních spekulací. Po projednávání Tobinovy daně v EP se jí nyní chystá zavést přibližně 11 zemí EU.

Diskuse a petice

Když jsem v roce 2007 vydal s kolegy o všeobecném základním příjmu knihu, doufal jsem, že by se mohla rozvinout diskuse o možnosti zavedení tohoto druhu příjmu. V té době se o základním příjmu stěží vedly odborné diskuse a na veřejnosti o něm kolovaly spíše jen předsudky. Veřejná diskuse o všeobecném základním příjmu téměř žádná neexistovala a ti, kteří se o něm začínali vyjadřovat, zjevně skoro nic nevěděli. Těší mě, že se dnes vede debata nejen v ČR, ale i v celé EU. Navíc nejde pouze o diskusi, ale snahu základní příjem skutečně prosadit jako občanské právo.

V ČR evropskou občanskou iniciativu organizuje především Alternativa zdola. Začíná pořádat série seminářů a přednášek a sbírá podpisy občanů. Petice s podpisovými archy se začínají šířit po republice a občané svůj podpis k iniciativě mohou připojit také na webové stránce:
<http://basicincome2013.eu/ubi/cs/>

Marek HRUBEC